

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era română veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției *princeps* și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări.

a) ⚡ final postconsonantic a fost transcris prin -u, dar neexistând nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui ⚡ (icerul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ⚡ final după vocală, întâlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin -u: **ΔΕСАЦІѠ** (de sațiu).

c) ⚡ final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мъ скѹллю = mă sculai), în derivatele cu sufixul -tor (**ЖДЕАКЪТОРЮ** = judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (чєю = ceriu) sau în vocală (граю = graiu), a fost transcris prin -iu).

d) ⚡ în poziție e (чѣре = cârere) și în poziție i (егуптѣнїи = egiptenii) a fost transcris, prin ē, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin -ea. Tot prin ē a fost transcris uneori și ѡ (мѹре = muiere), datorită frecvențelor alternanțe cu ѧ; în restul cazurilor, ѡ a fost transcris prin ia (тъят = tăiat, **ДЕСПОИТ** = despuiat) sau ea (нѹам = neam, ne-am, **ДИМИНОЦА** = dimineață) (pentru detalii, vezi ST.L.FAC., p. 49–51, S.L.L., p. 49–51).

e) ѧ în poziție -e, -i (**ЖОНГАРЕ**, **ВѢТРИЛЕЛЕ**) a fost transcris prin ē (junghêre, vîtrilele). În celelalte cazuri ѧ a fost redat prin diftongii ea și ia. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin ea, ia chiar dacă în silaba următoare erau e, i (непріатинѧ = nepriatinal, **БОЯРІН** = boiarii). În poziție finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin -ă, din considerante de morfologie istorică (**АПРОПІЇ** = apropii', **ЖӨНГІЋ** = junghi').

f) Deși valoarea dominantă a lui ⚡ este aceea de ă, iar a lui ѡ aceea de ѣ, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънтѹ / мѫнтѹ = mîntui; гѹрль = gîrlă; кѹжриле = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мѹніе = mănie, пѹнне = păine, пѹнъ = pănă, рѹдника = rădica, рѹдника =

rănicii). Cf. și ST.L.FAC., p. 51–52, **L2.5.0.–2.5.2.**; ST.L.NM., p. 1–2, **L2.1.1.–2.1.2.**; ST.L.DT., p. 4, **L2.14.0.–2.14.1.**

g) Frecventa alternanță a consoanelor -ſ / -ſi, -ſ / -ſi (сорц / сорци = sorț / sorți, грънци / грънци = grăiț / grăiți, скосéш / скосéши = scoseș / scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.

h) ҹ final suprascris a fost transcris uneori prin -ce, în spiritul textului (нѹич = nice, кѹч = căce).

i) Ѱ și Ѱ au fost transcrise prin i chiar în cazul cuvintelor străine: егѹптѣнїи (eghiptenii), кѹр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ѡ are valoare de i, el a fost notat ca i: +пѹиңс = împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul ԝ cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin i: мѫниле = mîniile, лѡ = lui.

l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (четаате = cetaate, саамъ = saamă, дрептаате = dreptaate, ѡнна = Anna, ѡрран = Aran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) ӗ la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin ie ӗа ӗци = va ieși, ӗо = voie, ӗлоде = ploaie), fie prin e (ѧ = el, ӗра = era, ӗци = ești, ӗми = mie, ӗи = ci, ӗкри = scrie).

2) ѧ inițial a fost transcris prin ia (ѧсте = iaste, съ ѧи = să iai), dar și prin ea (පре ѧ = pre ea); aceeași literă precedată de ѣ a fost redată prin ea (ѧчеѧ = accea).

3) Potrivit acelorași norme, ѣ final a fost transpus prin ia în ѧчеѧ (acestia). Slova ѣ în poziție finală, în ѧчеѧ, are valoare de ea; vezi ST.L.NM., p. 8–9, **II.4.4.0.**

4) + urmat de n a fost transcris ţ sau ţn (+нълцине = înăltimă, +ноаще = înnoiște), iar înaintea labialelor p și b, ţn (+нъпърат); urmat de n, + a fost redat însă și în acest caz prin ţ (+нъпърат = înpărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale бинекөжитакю = binecuvință-voi, ѹнт ае лемнѧ = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință aveau o flexiune proprie (ѹнтѧзи ае лемн = untului de lemn).

6. Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (сѣ = se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascreriele, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (<>) potrivit contextului imediat: ѿн сътѣрпъ = și s<ă> sătură; ѿн съ спъмжнте = și s<ă> să spământêze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (i) după con-soanele *m*, *ş* și *f*, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), blgoslovi, blgslvi (blagoslovi), blstema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), lrl (Israil, Izrail), Dmnzeu – Dmnzău (Dumnezeu – Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv), mrte (moarte), mrtul (mortul), sfî (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps*: (în loc de **пестре консеве** = pestre copsele, **престе коансеве** = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic (NOTE) s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru coloane ce însoțesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă; la fel am procedat și în cazul numerelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei moderne*, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).